

ŞUŞA VƏ ƏTRAF ƏRAZİLƏRDƏ PLANLAŞDIRILAN MÜASİR MEŞƏ QURULUŞU İŞLƏRİ

Mohuma Heraçiyev, Akif Həbilov

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin Meşələrin İnkişafı Xidməti, mheraciye@mail.ru

Meşə quruluşu işləri Azərbaycan Respublikasının Meşə Məcəlləsinə əsasən, meşə sərhədlərinin dəqiqləşdirilməsi, topoqrafik-geodeziya işlərinin yerinə yetirilməsi, xüsusi meşə xəritələrinin hazırlanması, meşənin əsas taksasiya göstəricilərinin (cins tərkibi, yaş, hündürlük, diametr, oduncaq ehtiyatı, ikiillik artım və s.) öyrənilməsi, əsas meşə təsərrüfatı tədarükü, meşəpatoloji müayinə və mühafizə, turizm, rekreasiya, əlavə meşə məhsullarından səmərəli istifadə və s. meşənin davamlı və dayanıqlı istifadəsinin təşkili üçün aparılan kompleks işlərdir.

Meşə quruluşu layihələrinin meşələrin dinamik quruluşuna uyğun sürətli və dəqiq həlli üçün rəqəmsal məkan məlumatlarının elektron bazaları yaradılmalı, planlaşdırma baxımından canlılar barədə anatomik və fizioloji, onların yayıldığı ərazilər haqqında kifayət qədər məlumatlar toplanmalıdır. Nəhayət, antropogen və ətraf mühitin təsirlərindən ən az zərər görəcək meşələrin gələcək nəsillərə ötürülməsi nəzərdə tutulmalıdır.

Şuşa şəhəri ətrafı meşə fondu sahələrinin mina və partlamamış sursatlardan tam təmizlənmədiyini nəzərə alaraq, təbii ehtiyatlar haqqında məlumatların saxlanması, təhlili və təqdim edilməsi üçün bir neçə üsul vardır. Bu prosesdə uzaqdan zondlama və Coğrafi İnformasiya Sistemləri (GIS) çox mühüm rol oynayır.

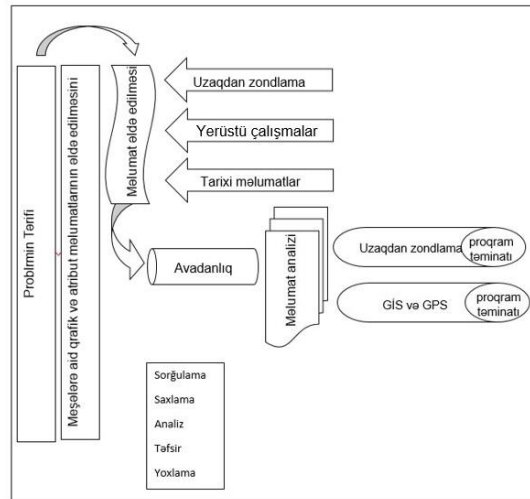
Uzaqdan zondlama obyektlərlə təmas etmədən aerofoto və peyk şəkillərindən, torpaqdan istifadə, meşə quruluşu, su hövzəsi və şəhərsalma, su ehtiyatları və təbii resursların planlaşdırılmasında dəyişikliklər haqqında ətraflı məlumat verir.

Coğrafi İnformasiya Sistemləri texnologiyasının çoxsaylı analitik həlli üsullarından istifadə indiyədək mümkün olmayan və meşəçilik tədqiqatlarının əsasını təşkil edən məkan məlumat bazası ilə araşdırmaq və qiymətləndirmək imkanı verir. Məlumatların əldə edilməsində uzaqdan zondlama və yerüstü tədqiqatların birlikdə aparıldığı birləşmiş inventar metodu seçilməlidir (şəkil). Bütün mərhələlərdə uzaqdan zondlama (UZ) və GIS proqram təminatından istifadə olunmalıdır.

Uzaqdan zondalama üsulu inventarlaşdırma sahə işlərindən əvvəl, sahə işləri və sahə işlərindən sonra olmaqla üç mərhələdə yerinə yetirilir. Sahə işlərindən əvvəlki mərhələdə meşə quruluşu aparılacaq ərazi ilə bağlı məlumatlar toplanır və əldə edilən məlumatlar əsasında ilkin qiymətləndirmə aparılır. Bunun üçün işğaldan əvvəlki meşə xəritələri, aerofotoşəkillər, horizont göstəriciləri və s. sənədlər elektornlaşdırılaraq təhlil edilir.

Sahə işləri mərhələsində ən müasir peyk görüntüləri, raster, vektor xəritələri, GIS proqramı və s. imkanlarla əldə olunmuş məlumatlar naturada ərazinin mümkün hissələri ilə müqayisə olunur, bəzi göstəricilər (cinslər, taksasiya göstəriciləri, əmtəlik və s.) təhlil olunaraq, dürüstlük bir daha yoxlanılır. Bu zaman sahədə məkana əsaslanan məlumatları əldə etmək üçün GPS-dən (Qlobal Mövqeləşdirmə Sistemi) effektiv şəkildə istifadə olunur.

Çöl işlərindən sonrakı mərhələdə isə əraziyə aid bütün materiallar (əvvəlki xəritə və sənədlər, peyk məlumatları, GIS xəritələr, ortofoto şəkillər və s.) statistik olaraq analiz edilir və ərazi haqqında müfəssəl yekun məlumat, həmçinin meşə təsərrüfatının gələcəkdə davamlı və dayanıqlı idarə edilməsi planı hazırlanır.

Şəkil. Məlumat axını prosesi

Uzaqdan zondlama məlumatları GIS-ə ötürən ən vacib məlumat mənbəyidir. Bu resursların gücü, verdiyi dəqiqliklə yanaşı, geniş əraziləri əhatə etməsi onun əhəmiyyətini daha da artırır. Xüsusilə bu gün və yaxın gələcəkdə peyk çəkilişlərinin əldə etdiyi keyfiyyət səviyyəsi, paralel olaraq kompüter proqramı və avadanlıqlarının inkişafı ilə meşə inventarlaşdırılması üçün zəruri olan geoməlumat bazasının yenilənməsi daha asan olmaqla həm iqtisadi cəhətdən səmərəli, həm də ərazilərin tam təmizlənməsinə qədər vaxt itirmədən meşə sərvətlərinin mükəmməl idarə olunmasına kömək edəcəkdir.